

Titel: Til Kongen! Om Tallotteriets onde Følger i de Danske Stater.

Citation: "Til Kongen! Om Tallotteriets onde Følger i de Danske Stater.", i *Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 23*, A.F. Stein, 1773, s. 1.
Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-2_023-shoot-workid2_023_005/facsimile.pdf (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorpha samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 23

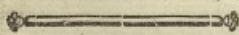
Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Til

5

Kongen!

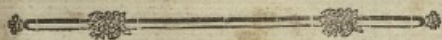
Om

Lalotteriets

onde

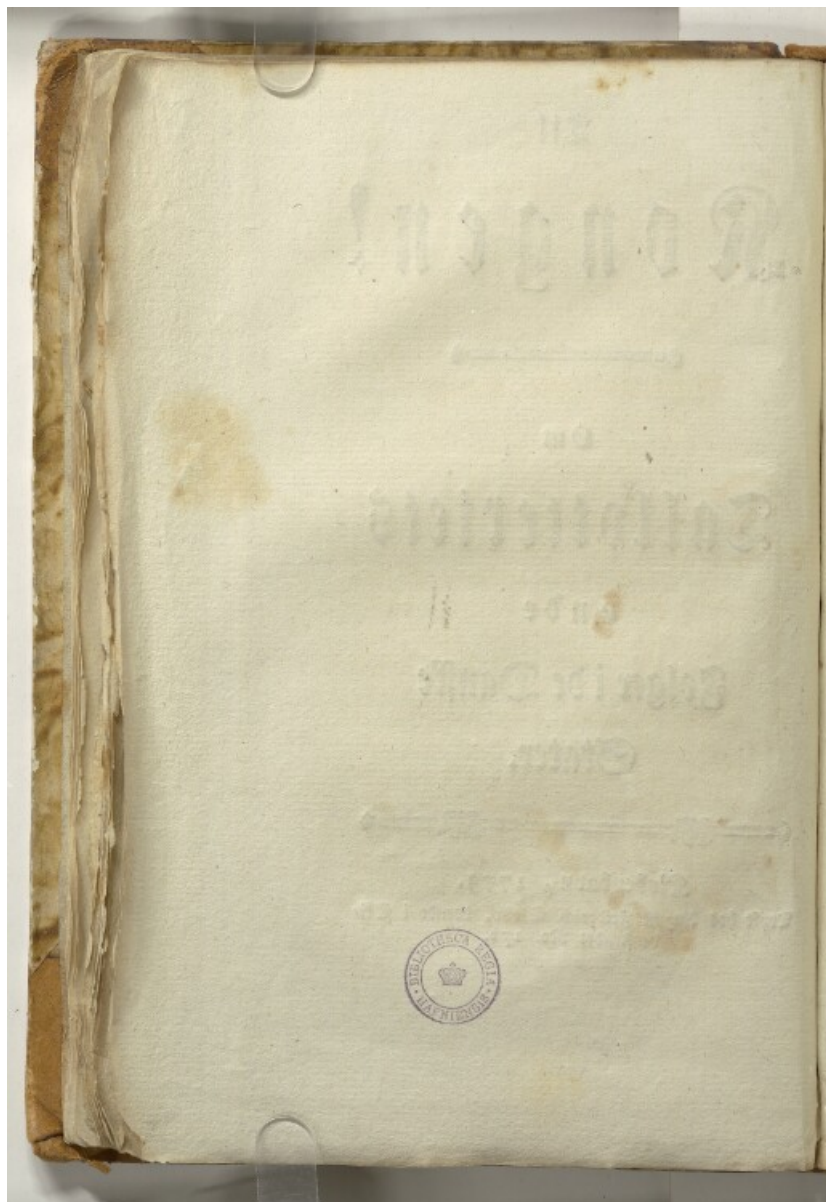
Følger i de Danske

Stater.

Kjøbenhavn, 1773.

Trykt hos August Friderich Stein, boende i Skis
denstrødet No. 17r.

Allernaadigste Konge!

Sillad, at een af Dine allerringeste, men allertroeste Undersaatter, i mange tusinde retsindige Medundersaatters Navn, allerunderdanigst bønfaleder Dig om en almindelig Landplages Ophævelse, paa hvilken Dine Undersaatters Velstand eller Veestand beroer. En Plage, for hvilken vi endnu have Struensee at takke, ja maaskee den er een af de største Ulykker, denne onde Mand har paasort Dit kiære Danmark! En Plage, der inden søye Tiid kan ødelegge Dine Stater! En Plage, der udrydder den liden Levning af Flittighed og Straksomhed, der endnu er til overs i den borgerlige Stand!

A 2

En

En Plage, der undertrykker enhver ærlig Mand i sin retfærdige Næringsvej!
En Plage, der gier enhver Familie usikker for Odeleggelse, enhver Husbond uvis om sine Tjeneres Troeskab, der forarmer alle, beriger ingen, ikke engang dem, der skulde have Nyttten deraf!

Allernaadigste Monark! Talletteriet, dette ødeleggende Spil, er den Misdæder, hvilken jeg i Dag fordrister mig at anklage for Din Majestæts retfærdige Troene! Hævn, allernaadigste Konge! hævn Dine Undersaatter paa dette affyrlige Misfoster i Staten, og tillad Dine retfærdige og troe Undersaatter, at de ogsaa for denne Landplages Ophøvelse opofre den Altmægtige og Dig sin Taksigelse paa den allernaadigst anordnede Takke- og Bedefest den 1ste December! Sande Kæglere og Taksigelsesoffere ville vist opstige til den Allherhøieste for sig en Velgierning af vort Lands Fader! Sande og ivrige, taknemmelige og kiærlighedsfulde Forbønner for Dig og Dit Huus og Din Arvedeel ville da igiennemtrænge de høje Himle, og berøres

høres af den, der formaer alting, og er
saa rund til at henhøre! Betsignelse og
Velstand, og Gudsfrøgt og Stræbsomhed
skulle da paa nye faae Boepaal iblant os,
og Dine Undersaatter skulle igien begynde
at adlyde den næsten glemte, men
ikke forgiæves givne Lov: I dit Ansigtets
Sveed skal du adspørge dit Brød!

Tillidsfuld taler jeg til Din Maje-
stat! thi Fædrelandets Kierlighed, hvori
Du søger Din Ære, fører Nønnen. Frøgt
er langt fra mig, fordi jeg veed, hvor
gierne Du hører det, der tiener til Dine
Undersaatters Lyksalighed! Ikkun de Egen-
nyttiges vrang eller falskpolitiske Forestillin-
ger frøgter jeg: men, mon hele Landets
Sul og Raab ey er mægtig nok til at
overskrige disse! Og mon min Sags Rets-
ferdighed skal kunne undgaae Dit grand-
skende og vise Øye? — Nej, jeg er
forvisset, at Du, allernaadigste Konge! vil
skielæe imellem de levende Billeder, hvilke
jeg fordrister mig i dybeste Underdanighed
at afmale for Din Majestat, og hines
falske og sminkede Farver, der skulle en
A 3 Ban

Wanffabning, hvis Beskuelse under sin rette
Skikkelse maace forvolde alle Niesindige en
Gysen.

Skue hermed paa Dit Folk, aller-
naadigste Monark! See, hoorledes
de løbe vilde, og fattes den Toyle, i
hvilken vise Love burde styre dem til deres
egen Lyksalighed. Den uhyre Mængde af
Samlere for Tallyotteriet, de prægtige Skild-
ter med Overflødigheds Horn, hvoraf intet
udgrydes; de glimrende, skint næsten uven-
telige, Løster paa enhver Lottosæddel, de
høytidelige Markfrigerier ved enhver Træk-
ning; Alt lokker alle til at vove de-
res Skiern, for paa en magelig Maade
at naae en Lykke, hvilken de ellers med
deres sure Sveed maatte forhyrve sig. De
købe Haab for Penge, indtil Trækningen
er fæet, da de fleste gaae tomhandede
derfra; Jaa saae deres udlagte Penge;
Ingen gier nogen anseelig Lykke, som dog
var enhveres Hjemmeed. Mange, naar de
have købt Haab for alle deres egne Pen-
ge, saa købe de for Klæder, Skoe, ja
for Maden de skulde spise. Siden paa
Borg,

Borg, eller ved et skammeligt Lyverie lade
de deres Husbond eller andre betale deres
mislingede Haab, og neyde ikke med at
have odelagt sig selv, men føre andre, end
og deres Velgiørere, i samme Ulykke, som
deres Vindesfige haver paaført dem selv.
Ulykkelige Ulykkelige! som vist behøve, enten
at de tømmes ved Love, eller at dem
betages en Ulykkelig, saa tillokkende, som
denne!

Umueligt er det, at anføre alle de
Ulykker, hvorudi dette Lotterie er Uarsag.
Det er ikke nok, at det har berøvet mange
tusinde deres timelige Velsærd. Have vi
ikke endog Exempler paa dem, der af For-
voldelse over deres Tab ogsaa have gjort
eller villet gjøre sig evig ulykkelige, saa
vidt vi nemlig efter de aabenbarede Sand-
heder kunne demme. Men hvor græffelig
end denne Tanke er, saa ere dog de time-
lige Ulykker for Staten, der flyde af dette
Lotterie, værdsumme nok, til at fortjene
min allernaadigste Konges Opmærksomhed
og Standselse.

Den rste og vigtigste er en almindelig overhaandtagende Armod, saavel hos dem, der spille, som hos dem, der ikke spille i Lallotteriet. At begge Partier tabe, er syensynligt i den daglige Huusholdning, hos enhver Handelsmand, hos enhver Haandværksmand; ja hos enhver, der skal leve af sine Medborgere! Klædekræmmerne og Fabrikkerne, samt den fattige Spinder og Væver tabe, i det Tjenestefolk og andre bortspille deres Penge i Lallotteriet; thi tilforn klobte disse et Stykke til Hæders for det, de kunde spare sammen af deres Lon, i Stedet for de nu, i Haab om en større Lykkes Opnaaelse, heller opofre det til Lallotteriet. Skomagere og Skoedere klage det samme, og jeg er lige saa vis paa, at Præster, og Læger og Apothekere, Kunstnere og alle andre mærke en Aftagelse i deres sædvanlige Fortjenester, hvilken vist har sin Grund fornemmelig i dette fortryllende Lotterie, og er alt for mærkelig og søselig, at den ikke skal drage de farligste Følger for Staten efter sig, nemlig en almindelig Aftagelse paa Velstand, og Fattigdoms Indsnigelse i alle

Stær.

Stænder, hvis indbyrdes Vaand er uop-
løsligt.

2) Den første var en almindelig Følge
af Spillefugten og Spillet's Ufordeclagtig-
hed. En anden er mindre almindelig,
men skadelig nok. Ligesom Flittighed un-
dertrykkes ved Næringsøveenes Mangel,
saa faaer Læbhed og Lediggang Overhaand.
Mange gaar ledige, fordi de kunne intet
saae at fortjene, men andre fordi de intet
ville fortjene. Disse gjøre sig Talletterie-
spil til et Haandværk, tænke derpaa Dag
og Nat, og forsømme ved saadanne idelige
Grublinger al den Nytte, de ellers kunde
giøre det Almindelige. Der gives virkelig
saadanne Personer; og fra vore Naboer,
de Tydske have vi hørt, hvorledes Haand-
værksbursen og andre intet andet foretage,
end omlobe fra eet Sted til et andet, hvor
Talletterier trækkes, for at gribe Lykken,
og vorde derved til uduelige Mennesker.
Hos os spildes vist en halv Dag, hver
Gang Lotteriet trækkes, af lige saa mange
Personer, som om Helligdagene besøge Stæ-
dens Kirker.

A 5

med

med mig. Mængden ved Hovedkontorene paa Trækningdage vidne ogsaa om Le- diggængere nok, saa jeg troer, at den Tid Skittigheden vandt ved Helligdagens Affkæffelse, har Lottotriet fuldkommen igien berøvet i det ringeste Kiøbenhavn.

3) Ujævnheden i Penges Omløb maae uden Tvivl bidrage til dette Lottos Skadelighed, skient denne Omstændighed er mindre fiændelig. Jeg slutter saaledes: Derfom een saare lykkelig Trækning for Spillerne, kan paa een Gang oplive Næ- ringerne og Pengenes Omløb; saa kan det ogsaa værkes, naar af de omsløbende Pen- ge hoer anden Uge en halv Tønde Guld eller mere nedlægges hos Collecteurerne: Det første have vi seet ved nogle for Spillerne lykkelige Trækninger, altsaa maa det sidste ogsaa have sin Rigtighed, aller- helst naar Spillerne ere ulykkelige, og de største Summer af Indskuddet blive i inde. Lottotriet trækker næsten hver Gang en Cas- pital ud af Omløbet, som gier Affavn paa Penge, og sætter Bemidlede selv, der bruge deres Penge i dette Spil, udaf
Stand

Stand til at gavne Staten og hjælpe sin trængende Næste! Lotteriet gjør saaledes bart for Penge, og hvad vinder det derved? Det samler sig en Dunge af Sædler, og gid disse vare noget mere Virkeligt, end de ere! Er Bindingen noget Virkeligt, saa er det . . . tør jeg nævne det med sit rette Navn? en Art Blodpenge! Landets paa en fin Maade udtrakke Velstand! Armodens Pialter! Underfaatternes sure Svæd! . . . Med det blev Entreprenuren for det Hamborgske Lotterie en Bedrøvelighed for sine Medbergere!

4) Usikkerhed i Crediten 'er en betydelig Følge af vort Talotto. Naar vi seer bemidlede Familier formedelst dette Spil, ey allene at blive forarmede, men tilsidst at bedrage deres Betroere, der mindst ventede deres Usikkerhed; saa maae vel enhver vogte sig for, at laane sine Penge uden rigtig Underpant. Hvad Skade dette forvolder de Redelighsindede i deres Næringsøey, er alt for tydelig! Penge, der ellers ved Omlob igiennem tusinde Hænder skulde fordobles, holdes nu til-

tilbage, og anvendes ikke til det Øhemeed, hvortil de ere bestemte.

5) Tienere og Regnskabsbetiente foreseres af dette tillokkende Lotterie til Utroffskab og Lyverie, saa enhver Husbond bilslig ber frygte at betro sine Underhavende mere end til Huusbehov. Vi have i disse Lieder saa mange Exempler paa denne Sandhed, at jeg næsten ikke behøver andet Beviis paa, at Lotteriets Vinding til Deels er Blodpenge. Om endskiont ikke alle saadanne tage sig selv af Dage efter sigt et Arbeid, som hien Wiintapperdreng: saa ere de dog næsten for deres øvrige Livstid uheldelige, og bleve til uduelige Lemmer i Staten. Er ikke Lotteriet Skyld deri, som viser Folk en muelig Lykke, hvilkken de efter narværende Forsætning forgjæves sege paa anden Maade at opnaae? Mon da nu nogen virkelig har gjort sin Lykke i Tallotteriet? Jeg tilstaaer, at jeg ikke kan nævne een eneste. Jeg kiender mange, der have spillet deres og andres Bølsford bort deri. Jeg kiender nogle, der have havt en ubetydelig

tydelig Fordeel af Lotteriet, men ifkun een af dem har et par Hundrede Rigsdaler endnu i Behold af Gevinsten. De øvrige have, ja de have alle, igien tabt deres Gevinst, og hvor meget til af deres eget! Ser da dette Lotterie taales, der gior saa mange uslykkelige, og slet ingen ret lykkelige? . . . Kan Landets mildeste Fader bebyrde sig med saa mange Uslykkeliges Sukke? . . . Dog, du allernaadigste Konge! er uskyldig; thi Undersaatternes Sukke faae ikke Lov at trænge sig igiennem til Din Majestats Trone.

Men hvorved holdes da Landets Sukke tilbage? Jeg maane sege Grunden til denne Hindring i Statsmaximer; thi de, der tale politisk om Tallotteriet, kalde det et fornødent Onde. Maaffee ogsaa de, der have aarlig Nytte af Tallotteriet, for saadan Egennyttets Skyld stræbe at bevare det. Mod disse formaaer jeg intet, men hine Statskloge vil jeg stræbe at igiendrive.

Naar

Naar disse Statskyndige sige: I. "Lotto er et nødvendigt Onde, saa længe vore Naboer holde saadanne Lotterier, paa det Danske Undersaatters Penge ey skulde gaae ud til Fremmede;," saa giver jeg mig den Frihed at svare:

a) Kongens Undersaatter i Danmark og Norge have aldrig viist nogen Lyst til at spille i udenlandske Lottotterier, forend de bleve indførte iblant os selv. Om Jøder undertiden affatte nogle Kiebespædler, saa skulde Skaden for disse Nigerneppe være saa stor, som den, hvilken Landet maaskee nu lider allene ved det udenlandske Papiir, der formodentlig forbruges til Lottotteriets trykte og skrevne Sager. For Altona og paaagrandsende Steder maaskee den var besværgeligere, men

b) Har Kongen da ikke Magten i Hænder til at holde sine Undersaatter i Lønne? Dyrighedens Estersyn, retsærdig Straf uden Skaansel; Betagelse af alle tillokkende Leiligheder, s. Ex. Forbud paa udenlandske Aviser og Placater, hvori de
udtrakte

udtrukte Nummere berettes; Forbud paa deres Indrykkelse i de Altonaiske og Danske Tidender; Forbud paa Collectioner i Danske Stater; Men først og sidst udelivelig Straf for alle dem, der overtræde. Alle disse Midler skulde vist giere, at de Danske Stater ikke en Gang skulde tabe nogle tusinde Rigsdaler aarlig til Fremmede; og mon dette Tab var af den Betydning, at det fortierte Betragtning af et Guld, der i andre Maader ses Penge ud til Fremmede i 10000 og 50000 Rdrs. viis? O nej! denne Statsmarine er for svag til at udholde den Dybtænkendes Prøve.

II. " Ved vort Lallotterie spare vi en
" allene vore egne Penge i Landet; men
" vi kunne ogsaa vinde Fremmedes. "
Et glimrende, skönt vist Paasind! Men om end denne Fordeel var vis, saa troer jeg, at en Konge bør ansee den med Forsigt. En Konges Retfærdighed tillader neppe at udsuge Udenlandske ved saadanne Midler, og om end nogen vilde billige dette, saa skulde de neppe ville billige det, naar Kongens egne
Under

Undersaatters Obeleggelse var uadskillelig forenet dermed. Men, allernaadigste Konge! Dine vise Anordninger og Opmuntringer i andre Henseender vise os, at Du heller ønsker, at Dine Undersaatter ved en roesvaerdig Flittighed forhverve sig andres Penge, hvorved de selv leve tilslige. Du vil heller, at de ved Tarvelighed og indvortes Naerings Befordring spare de unodvendige Penges Udskydelse af Landet, end Du vil saa naedel en Bindning! Storre Vere, varigere Lykke, naermere Overeensstemmelse med den Allerhoyestes Forskrift til Menneskenes Lyksalighed, ere Belonningerne, naar vi paa en redelig Maade fortiene andres og spare vore egne Penge, end naar vi soge det ved eet i alle Henseender fordømmeligt Doves og Lykkespil! Altsaa bortfalder ogsaa denne Statsmaxime.

III. " Hvad Kongen vinder ved Talslotteriet, kan anses, som en frivillig Skat, og kan spare Undersaatterne for andre trykkende Skatter. " Utter falsk! Af ovenmeldte sees, at Talslotteriet trykker Landet

Landet langt mere, end den yderste Grad af Formueskat. I denne betaler den, der har noget, i hiint den, der intet har, men ønsker at faae, og ønsker saalænge, indtil han er slet nøgen. I denne er Billighed og Jævnhed, i hiint ikke. Denne anvendes heel til Kongens og Landets Vel, af hiint gaaer et Par Tønder Guld med, eller maaskee dobbelt, allene til Pensioner for saadanne Personer, som ved alt deres Arbeid ikke giøre det Ringeste til Guds Ære og til det Almindeliges Gode, men tværtimod til dets Undergang. Jeg sætter, at Kongen vinder ligesaa meget, som alle disse, og det er maaskee for meget, saa giver Allerhøjstamme 100 bort af Undersaaternes Penge, for dermed at tilvende sig andre hundrede eller mindre. Dette synes en umaadelig Rente, og viser det hele Anlægs Skadelighed. Men, kan et Anlæg til en frivillig Forspildelse af sine Penge ikke ogsaa være uretfærdigt? Man svarer vel: " Den, der en vil ødelegges, " kan jo lade være at spille. " Ja, derfor man først vil til intetgiøre Mennefsfeligheden! Enhver, der er i maadelige

B Om

Omstændigheder, ønske at forbedre dem. Grunden dertil er lagt i den menneskelige Natur. Lotteriet synes den gienneste Ben til at opfylde dette Ønske. Det lover Guld og grønne Skove, og man troer det, fordi man ønsker det.

Man sætter altsaa for een Gang i Lotteriet. Tæbes det Indsætte, saa vil man have Sit tilbage, og hvad synes retfærdigere! I dette Haab spiller man efterhaanden sin Betsfærd bort. Man serger oven i Kiebet Helbreden bort med, naar Haabet seiler. Man fordemmer sin onde Skiebne. Man sulter og gaaer nogen. Man vorder unyttig for sig og for alle andre, der skulde leve med os og ved os. Mon ikke da Ansættelsen af et Lottotto er et uretfærdigt Ansæg, da det just rører de menneskelige Tilbøieligheder paa det samme Sted, og ved sine tillokkende Lotter efterhaanden serer dem paa Afseje, fra hvilke de ey kunne finde tilbage? Lotter om en falsk Lykfatighed! Thi ikkun den Lykfatighed, hvilken jeg i mine Pligters Udevelse har opnaaet, holder jeg for den sande!

faude! Lallotteriet er langt fra at give den, men vel det Modfatte. Vee da stiz en Anstalt, som fører Mennesket saa langt fra sin Bestemmelse, som er: At befordre Guds Ære, og sin og Næstens faude Lyksalighed!

Men, maaffee nogen kunde falde paa, at: " fordi alle disse Sandheder " passe sig paa Kiøbenhavn, saa passe de " sig ey paa alle Kongens Stater. " Hertil svarer jeg: Jeg tilstaaer, at Lotto- spillet ey er saa giængse overalt i Pro- vintserne, som i Kiøbenhavn: men det kan vorde der ligesaa ødeleggende! Og om end dette ey var at befrygte, saa fortienet Kiøbenhavn allene saa megen Betragtning, at naar dens Ødeleggelse, som er vis, dersom Lallotteriet vedbliver, kunde afvendes ved dets Ophævelse, saa var denne Priis ikke for kostbar. Overdaadighed har lagt Grundvolden til denne Stads Ruin, og Lallotteriet er i Stand til at fudsføre Resten.

See, Dyrebareste Monark! saa
spage ere deres Grunde, der raade Lallot-
teriets Bedvarelse, saa stærke derimod de-
res, der ønske dets Ophævelse. Der er
næsten ingen Middelvej imellem dets Op-
hævelse og Dine Underfaatters Odeleggelse.
Nogle hundrede Egennyttige ville maaskee
ønske dette sidste, og mange tusinde Næts-
findige sulke om det første. Venhør da als-
lernaadigste Konge! de Nætsfindiges Bønner, for
Din egen Samvittigheds Skyld, for Dit
Folks Skyld! Lad ikke mit allerunderdæ-
nigste Bidnesbyrd allene fortjene min dyre-
bareste Monarks Tillid! Befael Dine
troe Mænd, at prøve det! Lad Stadens
Dorighed, ja Lallotteriets Justitsdirection
selv, paa deres Samvittighed vidne, hvad
dens Indbyggere lide ved dette Lotterie!
Lad Præsterne, som see alles Nød og
Elendighed, aflegge deres Bidnesbyrd!
Lad Dine Lovkyndige Mænd prøve begges
Grunde, og giøre deres Forestilling ders-
om! Høyere Bidnesbyrd maatte maaskee
være mindre vægtige i denne Sag, thi de
Store kiende ikke den almindelige Nød!
Nogle ere maaskee, der ved Lallotteriets
Haand:

Haandhøvelse allene see paa deres egen Nytte; andre følge en Statsregel, der i sig selv er grundsaft, og har intet, uden det blotte Skin af Sandhed; andre ønske maaskee, at Kongen maa gjøre sig gode Indkomster af Talletteriet, fordi de frygte for een, af Retsfudige længe forønsket og uden Tvivl ligesaa nødvendig, som billig, Formueskat, der maatte berøve dem nogle tusinde Rigsdaler. Saaledes maae Landets sande Nytte ofte staae tilbage, og opofres for enkelte Personers Egenytte! Saaledes søger saa mangen een, hver paa sin Maade, at tilvende sig en Deel af Landets Fattigdom, og saare Gaa opofre noget, eller foretage noget af Pligt og sand Kiærlighed til Fædrelandet!

Allernaadigste Konge! Forlad, at jeg i dybeste Underdanighed har fordristet mig, offentlig at fremlegge disse i mine Tanker vigtige Sandheder. Jeg skyldede mine Medundersaatter Gienpart af det, hvad jeg i deres Navn har fordristet mig at forestille og allerunderdanigst at bede. Min Hensigt med deres offentlige Be-

Kiendtgjærelse er desuden, at mine anførte Grunde maaskee maatte bevæge Lalloteriets Belyndere selv til at sætte dets Undergang: ja mit Dyemeed, oplivet af den varmeste Kiærlighed til min Konge og mit Fædreland, er, ved disse Tankers offentlige Kundgjærelse, underdanigst at overtale alle, alle min dyrebare Konges høieste, høje og vise Raadgivere, til at befordre dette Ondes Undergang ved Deres formaende Forsættlinger. Hvor stor Ære skulde det ikke tilbringe os Danske, dersom vi i dette, som tilforn i andre Tilfælde kunde sige om Dig, Vor Christian: Du har ogsaa heri været et værdigt Exempel for Kongerne i Europa!

Alleunderdanigst

af

en Patriot.